

NGHIÊN CỨU THỰC TRẠNG NGHIỆN CÁC CHẤT DẠNG THUỐC PHIỆN TRÊN CÁC ĐỐI TƯỢNG ĐANG ĐƯỢC ĐIỀU TRỊ BẰNG METHADONE TẠI TỈNH HÒA BÌNH

Phạm Công Chính^{1*}, Lâm Ngọc Tĩnh²

¹Trường Đại học Y Dược – ĐH Thái Nguyên,

²Trung tâm phòng chống HIV/AIDS tỉnh Hòa Bình

TÓM TẮT

Mục tiêu: “Khảo sát thực trạng sử dụng các chất dạng thuốc phiện trên các đối tượng nghiện ma túy đang được điều trị thay thế bằng Methadone tại tỉnh Hòa Bình. Đối tượng và phương pháp: nghiên cứu mô tả trên 495 các đối tượng nghiện các chất dạng thuốc phiện đang được điều trị bằng Methadone. Kết quả: Nam giới chiếm đại đa số (98,60%), tuổi trung bình của các đối tượng: $39,1 \pm 8,8$, trong đó ở độ tuổi từ 31-50 chiếm tỉ lệ cao nhất: 71,30% với nghề lao động tự do/thất nghiệp (73,30%). Sử dụng ma túy lần đầu tiên cao nhất ở nhóm tuổi từ 21 -30 (49,10%), tiếp đến là nhóm tuổi dưới 20 (30,70%), thâm niên sử dụng ma túy từ 1-4 năm (24,85%), từ 5-10 năm (35,35%), trên 10 năm (39,80%), tần suất sử dụng ma túy 3-4 lần/ngày (53,90%), và 1-2 lần/ngày (42,20%). Số đối tượng đã từng được cai nghiện (92,90%), lý do tái nghiện do thèm muốn chất ma túy (55,60%), do bạn bè rủ rê (34,50%), buồn chán, thất vọng (7,70%)... Kết luận: Đối tượng nghiện ma túy đa số là nam giới (98,60%); trong độ tuổi từ 31-50 (71,30%) và hầu hết là lao động tự do/thất nghiệp (73,30%). Độ tuổi sử dụng ma túy lần đầu tiên: 21-30 (49,10%)t (49,10%); thâm niên sử dụng trên 10 năm (39,80%) với tần suất sử dụng 3- 4 lần/ngày (53,90%). Hầu hết các đối tượng đã được cai nghiện ít nhất từ một lần trở lên (92,90%) và lý do tái nghiện chủ yếu là vẫn còn thèm muốn ma túy (55,60%).

Từ khóa: *nghiện ma túy, điều trị bằng Methadone, sử dụng các chất dạng thuốc phiện, thay thế chất gây nghiện, Methadone trong cai nghiện*

ĐẶT VẤN ĐỀ

Nghiện ma túy là tình trạng lệ thuộc về mặt tâm thần hoặc thể chất hoặc cả hai, khi một người sử dụng túy lặp đi lặp lại theo chu kỳ hoặc dùng kéo dài liên tục một thứ ma túy và tình trạng lệ thuộc này làm thay đổi cách cư xử, bắt buộc đương sự luôn cảm thấy sự bức bách phải dùng ma túy để có được những hiệu ứng về mặt tâm thần của ma túy và thoát khỏi sự khó chịu, vật vã do thiếu ma túy [7], [8]. Đây là một vấn đề nhức nhối của toàn xã hội, nghiện ma túy không chỉ huỷ hoại sức khỏe con người mà còn ảnh hưởng đến kinh tế, khiến nhiều gia đình rơi vào cảnh khánh kiệt, bần cùng, không chỉ là nguyên nhân của các mối bất hoà trong gia đình mà còn là nguyên nhân dẫn đến phạm tội và gây mất trật tự, an toàn xã hội. Những tác hại và hậu quả của ma túy vẫn đang từng ngày, từng giờ, tác động và gây ảnh hưởng đến tất cả cộng đồng không

chỉ riêng ở từng địa phương, của từng quốc gia mà là của toàn cầu [6], [8].

Ở Việt Nam, nghiện ma túy đã có mặt hầu hết các tỉnh thành trong cả nước, trong đó có tỉnh Hòa Bình. Tỉnh Hoà Bình có 2.235 người nghiện ma túy có hồ sơ quản lý, trong đó số người đang sống ngoài cộng đồng là 1.576 người và 659 người đang được tập trung trong các cơ sở cai nghiện, cơ sở giáo dục, trại tạm giam, nhà tạm giữ [1]. Chúng tôi tiến hành đề tài này nhằm: “*Khảo sát thực trạng sử dụng các chất dạng thuốc phiện trên các đối tượng nghiện ma túy đang được điều trị thay thế bằng Methadone tại tỉnh Hòa Bình*”

ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP

*** Đối tượng nghiên cứu:** Các đối tượng đang được điều trị nghiện các chất dạng thuốc phiện bằng Methadone

*** Địa điểm nghiên cứu:**

- Cơ sở điều trị Methadone huyện Mai Châu, tỉnh Hòa Bình

* Tel: 0984 671959. Email: chinhdhytn@gmail.com

- Cơ sở điều trị Methadone TP Hòa Bình, tỉnh Hòa Bình

* **Thời gian:** tháng 5 đến tháng 7/2016

* Phương pháp : nghiên cứu mô tả

- Phương pháp chọn mẫu: Có chủ đích

- Cỡ mẫu: toàn bộ

- Phương pháp thu thập số liệu: Phỏng vấn, tham khảo hồ sơ bệnh án, hồ sơ quản lý

* Xử lý số liệu: Theo các thuật toán thống kê y học thông thường.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Bảng 1. Phân bố về tuổi và giới tính

Giới tính	Nam		Nữ		Chung	
	n	Tỉ lệ %	n	Tỉ lệ %	n	Tỉ lệ %
Độ tuổi						
Từ < 20	05	1,00	00	00	05	1,00
Từ 21 - 30	79	16,2	00	00	79	16,0
Từ 31 - 40	194	39,8	06	85,7	200	40,4
Từ 41 - 50	152	31,1	01	14,3	153	30,9
Từ 51 - 60	53	10,9	00	00	53	10,7
Trên 60	05	1,00	00	00	05	1,00
Trung bình	39,1±8,9		37,0±3,5		39,1±8,8	
Tổng	488	98,6	07	1,40	495	100,0

Nhận xét: Nam chiếm tỉ lệ là 98,6%, nữ chiếm 1,4%. Về độ tuổi: từ 31 - 40 chiếm 40,4%, từ 41-50 chiếm 30,9%. Các nhóm tuổi còn lại chiếm tỉ lệ thấp. Tuổi trung bình của các đối tượng là: 39,1± 8,8.

Bảng 2. Phân bố về nghề nghiệp

Nghề nghiệp	n	Tỉ lệ %
Lao động tự do/Thất nghiệp	363	73,30
Làm ruộng/nương	38	7,70
Công nhân	08	1,60
Cán bộ, công chức	03	0,60
Tiếp viên nhà hàng	02	0,40
Lái xe	21	4,20
Khác	60	12,10
Tổng	495	100,00

Nhận xét: Đa số là đối tượng là lao động tự do/thất nghiệp (73,30%), làm ruộng (7,70%), công nhân (1,60%) và CBCC rất thấp (0,60%).

Bảng 3. Tuổi lần đầu tiên sử dụng ma túy

Tuổi (năm)	Số lượng	Tỉ lệ %
Từ dưới 20	152	30,70
Từ 21 đến 30	243	49,10
Từ 31 đến 40	85	17,20
Từ 41 đến 50	15	3,00
Tổng	495	100,00

Nhận xét: Lần đầu tiên sử dụng ma túy tập trung chủ yếu ở nhóm tuổi 21 - 30 (49,10%) và nhóm dưới 20 tuổi (30,70%). Nhóm đối tượng trên 30 tuổi chỉ chiếm 20,20%.

Bảng 4. Thâm niên sử dụng ma túy

Thâm niên (năm)	Số lượng	Tỉ lệ %
Dưới 1 năm	08	1,60
Từ 1 đến 2 năm	36	7,30
Từ 3 đến 4 năm	79	15,95
Từ 5 đến 6 năm	83	16,75
Từ 7 đến 8 năm	47	9,50
Từ 9 đến 10 năm	45	9,10
Trên 10 năm	197	39,80
Tổng	495	100,00

Nhận xét: Số người có thâm niên sử dụng ma túy trên 10 năm chiếm tỉ lệ cao nhất: 39,80%, nhóm từ 5 - 10 năm là 35,35%, nhóm dưới 5 năm là 24,85%.

Bảng 5. Số lần sử dụng ma túy trong ngày

Số lần/ngày	Số lượng	Tỉ lệ %
Từ 1-2 lần	209	42,20
Từ 3-4 lần	267	53,90
Từ trên 5 lần	19	3,90
Tổng	495	100,00

Nhận xét: Đa số các đối tượng sử dụng ma túy từ 3 - 4 lần/ ngày: 53,90%, từ 1-2 lần/ngày: 42,20%, Số đối tượng sử dụng từ 5 lần trở lên chiếm tỉ lệ rất thấp: 3,90%.

Bảng 6. Tiền sử cai nghiện ma túy

Số lần cai nghiện	Số lượng	Tỉ lệ %
Chưa cai lần nào	35	7,10
Một lần	87	17,60
Hai lần	105	21,20
Ba lần	74	14,95
Bốn lần	69	13,90
Năm lần	25	5,05
Trên 5 lần	100	20,20
Tổng	495	100,00

Nhận xét: Hầu hết các đối tượng đã từng được cai nghiện: 92,90%, có 20,20% cai trên 5 lần và 21,20% đã cai 2 lần. Số chưa được cai lần nào chiếm tỉ lệ rất thấp: 7,10%

Bảng 7. Lý do tái nghiện

Số lần cai nghiện	Số lượng	Tỉ lệ %
Thèm muốn ma túy	275	55,60
Bạn bè rủ rê	171	34,50
Buồn chán, thất vọng	38	7,70
Khác	11	2,20
Tổng	495	100,00

Nhận xét: Lý do tái nghiện do thèm muốn ma túy chiếm tỉ lệ cao nhất: 55,60%) và bạn bè rủ rê (34,50%) số rất ít là do buồn chán, thất vọng (7,70%) và khác (2,20%).

BÀN LUẬN

Về giới tính và tuổi: Nghiên cứu cho thấy tuyệt đại đa số đối tượng nghiện chất ma túy là nam giới: 98,60% (bảng 1). Kết quả này cũng phù hợp với nghiên cứu tại các địa phương khác như Hải Phòng [2] và TP Hồ Chí Minh (90,7%) [5]. Về độ tuổi: Hai nhóm tuổi có tỉ lệ cao nhất là nhóm từ 31- 40 chiếm 40,40%, nhóm từ 41-50 chiếm 30,90%, các nhóm tuổi khác chiếm tỉ lệ thấp hơn hoàn toàn dưới 20 tuổi: 30,70% và tuổi trung bình của nhóm nghiên cứu là 39,1±8,8 (bảng 1). Lứa tuổi sử dụng ma túy lần đầu tiên tập trung chủ yếu nhóm đối tượng dưới 30 tuổi (79,80%) nhóm trên 30 tuổi chỉ chiếm 20,20% (bảng 3). Kết quả này tương ứng với nghiên cứu của các tác giả trong nước, nghiện hút ma túy tập trung ở nam giới, người trẻ tuổi do những đối tượng này thường thích đua, đua đòi, thích khoái cảm lạ, dễ bị cám dỗ, thiếu kiểm chế...[3], [4], [5], [6], [7],...

Nghề nghiệp: Tỉ lệ thất nghiệp và lao động tự do của các đối tượng chiếm tỉ lệ rất cao:

73,30%, những đối tượng có việc làm ổn định chiếm tỉ lệ thấp hơn rất nhiều (bảng 2). Những nghiên cứu khác cũng chỉ ra rằng: những người lao động tự do không có việc làm, không chịu sự quản lý của cơ quan, đoàn thể, thường tự do giao du, tụ tập... ngoài những mặt tích cực thì tiềm ẩn sau nó là những hành vi, ý nghĩ tiêu cực trong đó có việc sử dụng ma túy để vui thú, giải khuây, mới đầu muốn thử cho biết về sau trở thành con nghiện. Mặt khác những đối tượng có tiền sử sử dụng ma túy, thường bị kỳ thị, xa lánh... đây cũng là rào cản lớn đối với họ trong việc tìm kiếm các công việc để nuôi bản thân và gia đình [2], [5]...

Thâm niên sử dụng và tần suất sử dụng ma túy: Các đối tượng có thâm niên sử dụng chất ma túy thấp nhất dưới từ 1 năm: 1,60% và cao nhất trên 10 năm: 39,80%. Nếu tính thâm niên nghiện hút từ trên 5 năm thì tỉ lệ này là: 75,15%, chỉ có 24,85% có thâm niên nghiện hút dưới 5 năm (bảng 4). Trong nghiên cứu của chúng tôi số đối tượng có tần suất sử dụng ma túy trong 3-4 lần/một ngày chiếm tỉ lệ cao nhất: 53,90%, chỉ có 3,90% số đối tượng sử dụng trên 5 lần/ngày (bảng 5). Từ những kết quả thu được về thâm niên nghiện hút và tần suất sử dụng ma túy trong ngày phù hợp với quy luật khi nghiện hút càng lâu thì lượng ma túy đưa vào cơ thể lại càng nhiều mang tính tỉ lệ thuận với nhau. Kết quả nghiên cứu của chúng tôi tương ứng với các nghiên cứu của các tác giả khác ở Hải Phòng, Hà Nội và trên thế giới [3], [5], [8]

Tiền sử cai nghiện và tái nghiện: Trong số 495 đối tượng nghiên cứu chỉ có 35 đối tượng (7,10%) là chưa được cai nghiện lần nào, 17,60% cai một lần, 21,20% cai hai lần, 14,95% cai ba lần, 13,90% cai bốn lần và có 25,25% các đối tượng được cai từ 5 lần trở lên (bảng 6). Về lý do tái nghiện vẫn thèm muốn ma túy 55,60%, do bạn bè rủ rê, lôi kéo: 34,50%, các lý do còn lại có tỉ lệ rất thấp (bảng 7). Thèm ma túy là nguyên nhân chính thúc đẩy đối tượng tái sử dụng trong thời kỳ cai nghiện, sự thèm muốn ma túy trong thời

kỳ cai nghiện thậm chí có thể xảy ra khi chỉ nhìn thấy những vật dụng liên quan đến ma túy như bơm tiêm, tẩu thuốc... hay khi nghe nhắc đến tên ma túy, vì vậy đối tượng cai nghiện sẽ cảm giác khó chịu khi kiêng khem và sự hồi tưởng dễ chịu khi dùng ma túy làm cho họ khó quên ma túy, cộng với sự rủ rờ, lôi kéo của bạn bè nên họ dễ dàng tái sử dụng. Từ những vấn đề trên gợi ý cho chúng ta thiết kế chương trình quản lý sau cai nghiện như phải tách người cai ra khỏi môi trường ma túy, xa lánh bạn bè nghiện cũ. Một số nghiên cứu khác cho thấy việc cai nghiện và tái nghiện cho các đối tượng nghiện ma túy là vấn đề hết sức khó khăn và phức tạp, đây là vấn đề không chỉ riêng ngành y tế mà phải có sự vào cuộc của toàn xã hội, không chỉ dùng thuốc mà cả về tâm lý trị liệu, công ăn việc làm và giáo dục sức khỏe [2], [4].

KẾT LUẬN

Qua điều tra thực trạng nghiện các chất dạng thuốc phiện trên 495 đối tượng đang được điều trị bằng Methadone tại tỉnh Hòa Bình, chúng tôi có những kết luận như sau:

- Tuyệt đại đa số là nam giới (98,60%); trong độ tuổi từ 31-50 (71,30%) và hầu hết là lao động tự do/thất nghiệp (73,30%)
- Sử dụng ma túy lần đầu tiên ở độ tuổi 21-30 chiếm tỉ lệ cao nhất (49,10%); thâm niên sử dụng trên 10 năm (39,80%) với tần suất sử dụng 3- 4 lần/ngày (53,90%)
- Hầu hết các đối tượng đã được cai nghiện ít

nhất từ một lần trở lên (92,90%) và lý do tái nghiện chủ yếu là vẫn còn thèm muốn ma túy (55,60%), bạn bè rủ rê (34,50%)

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban chỉ đạo 09 tỉnh Hòa Bình (2014), “Báo cáo kết quả công tác cai nghiện ma túy tỉnh Hòa Bình”
2. Vũ Văn Công (2009), “Hiệu quả triển khai điều trị nghiện các chất dạng thuốc phiện bằng thuốc Methadone tại Hải Phòng”, *Tạp chí Y học dự phòng*, 23 (2), tr. 66 -71.
3. Phạm Văn Hán, Nguyễn Thị Thắm, Nguyễn Thu Phương (2011), “Thực trạng tuân thủ điều trị của bệnh nhân điều trị Methadone tại cơ sở điều trị Methadone quận Lê Trần, Hải Phòng”, *Tạp chí Y học Việt Nam*, 8(1), tr. 42-47.
4. Nghiêm Lê Phương Hoa (2010), *Mô tả thực trạng cơ sở điều trị thay thế nghiện các chất dạng thuốc phiện bằng thuốc methadone tại huyện Từ Liêm, Hà Nội năm 2010*, Luận văn thạc sĩ, trường Đại học Y tế công cộng.
5. Cao Kim Vân và cộng sự (2010), “Kết quả điều trị thay thế nghiện các chất dạng thuốc phiện bằng Methadone tại phòng khám ngoại trú Quận 4, thành phố Hồ Chí Minh”, *Tạp chí Y học thực hành*, 742-743, tr. 243-244.
6. Cedarbaum E. R., Banta-Green C. J. (2016), “Health behaviors of young adult heroin injectors in the Seattle area”, *Drug Alcohol Depend*, Jan 1;158, pp. 102-9
7. Nemati Z., Matlabi H. (2017) “Assessing behavioral patterns of Internet addiction and drug abuse among high school students”. *Psychol. Res. Behav. Manag.*, Jan. 25;10, pp. 39-45.
8. United Nations Office on Drugs and Crime (2005), *World Drug Report 2005*.

SUMMARY

RESEARCH ON THE ACTUAL SITUATION OF SUBSTANCE ADDICTION IN OPIOID FORM ON DRUG ADDICT PERSONS BEING TREATED WITH METHADONE IN HOA BINH PROVINCE**Pham Cong Chinh^{1*}, Lam Ngoc Tinh²**¹College of Medicine and Pharmacy – TNU,²Hoa Binh HIV/AIDS Prevention and Control Center

Objective: Survey on the actual situation of substance use in opioid form of drug addict persons who are being treated with methadone, a substituted substance, in Hoa Binh Province. Subjects and Methods: A descriptive study on 495 opioid users being treated with methadone. Results: Men accounted for the majority (98.60%). The average age of drug users was 39.1 ± 8.8 , in which, drug users aged 31-50 accounted for the highest percentage: freelance job (71.30 %) and unemployment (73.30%). The highest rate (49.10%) of the first drug users was at the 21-30- year- old group, followed by the under 20 (30.70%). Seniority of drug use from 1-4 years, 5-10 years and 10 years accounted for 24.85%, 35.35% and 39.80%, respectively. Frequencies of drug use of 3-4 times daily and 1-2 times per day were 53.90%, and 42.20%, respectively. Drug users used to be detoxified, drug addiction relapse due to drug craving, enticement from friends and boredom and disappointment, etc. accounted for 92.90%, 55.60%, 34.50%, 7.70%, etc., respectively. Conclusion: Main drug users were male (98.60%); aged 31-50 years (71.30%) and were freelancers/ unemployers (73.30%). Age of drug use for the first time: 21-30 (49.10%) t (49.10%); Seniority over 10 years (39.80%) with frequency of use three to four times a day (53.90%). Ages of the first drug users was at the 21-30- year- old group (49.10%) and at under 20 years old (30.70%). Seniority of drug use was above 10 years old (39.80%) and frequencies of drug use of 3-4 times daily (53.90%). Most of subjects have been detoxified at least once or more (92.90%) and the reason for drug addiction relapse was mainly still craving for drugs (55.60%).

Key words: *Factual situation of drug addiction, treatment with methadone, substances in opioid form, substitution for addictive substances, methadone for the treatment of opioid addiction*

Ngày nhận bài: 04/4/2017, Ngày phản biện: 22/4/2017, Ngày duyệt đăng: 12/5/2017

* Tel: 0984 671959. Email: chinhdhytn@gmail.com

